

Vides piesārņojuma ietekme uz Latvijas ekoloģiski jutīgo teritoriju iedzīvotāju veselību

Žanna Martinsone, Mārīte Ārija Baķe, Ivars Vanadziņš

Rīgas Stradiņa universitāte, RSU aģentūra "Darba drošības un vides veselības institūts", Latvija

II

Ievads. Latvijas ekoloģiski jutīgo teritoriju iedzīvotāji šo teritoriju izpētes laikā ir minējuši, ka nozīmīga loma veselības saglabāšanā un uzlabošanā ir dabai un apkārtnē (mežam, jūrai, skaistiem skatiem u. c.), klusumam – nav troksņa (nav mašīnu, rūpnīcu), tīram gaisam un savai (nepiesārņotai) pārtikai. Tādējādi šie aspekti varētu kalpot cilvēku apziņas un motivācijas maiņai, lai īstenotu ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu un mainītu savu attieksmi un rīcību dabas resursu saglabāšanā nākotnē.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis – raksturot vides piesārņojuma ietekmi uz Latvijas ekoloģiski jutīgo teritoriju iedzīvotāju veselību. Kopumā tika izvēlētas piecas ekoloģiski jutīgas dabas teritorijas, kurās tika veiktas iedzīvotāju aptaujas: Augšdaugavas aizsargājamo ainavu apvidus (AAA) (n = 58), Augšzemes AAA (n = 49), Rāznes nacionālais parks (NP) (n = 50), Vestienas AAA (n = 41) un Sīteres NP (n = 50). Aptaujas tika veiktas, sadarbojoties ar kolēģiem no Daugavpils Universitātes, Liepājas Universitātes un Vidzemes Augstskolas.

Rezultāti. Atbildot uz jautājumiem par vides piesārņojuma ietekmi uz veselību un labsajūtu, visvairāk respondentu (vairāk nekā puse respondentu) ir minējuši, ka vides piesārņojums viņus neietekmē. Citādi viņi domā par dzeramā ūdens piesārņojumu un globālās sasilšanas un klimata izmaiņām. Kopumā vairāk nekā pusei respondentu vides piesārņojums neietekmē veselību un labsajūtu, bet 24% (atkritumu apsaimniekošana) līdz 34% (dzeramā ūdens kvalitāte) respondentu vides piesārņojums stipri ietekmē veselību un labsajūtu. Aptaujas rezultāti liecina, ka 65% un vairāk Augšzemes AAA respondenti visos vides piesārņojuma veidos atzīst, ka tie stipri ietekmē viņu veselību un labsajūtu. Savukārt Augšdaugavas AAA respondenti 30% un vairāk gadījumu vides piesārņojuma ietekmi ir minējuši kā stipru, izņemot jautājumus par vides troksni un globālo sasilšanu un klimata izmaiņām. Slīteres NP respondenti kā galveno vides piesārņojuma ietekmi uz veselību un labsajūtu ir minējuši dzeramā ūdens kvalitāti un piesārņotu pārtiku. Bet Rāznes NP respondenti visretāk ir minējuši, ka vides piesārņojums negatīvi ietekmē viņu veselību.

Secinājumi. Respondenti atkritumu apsaimniekošanu visretāk ir minējuši kā vides problēmu saistībā ar ietekmi uz veselību un labsajūtu, bet intervijās (aptaujās) tika noskaidrots, ka atkritumus daudzās vietās nesavāc centralizēti, tie tiek dedzināti un aprakti. Šis aspekts ir jāņem vērā, domājot par informatīviem materiāliem, semināriem (lai izmainītu apziņu, attieksmi un rīcību) un ieteikumiem ilgtspējīgai dabas resursu izmantošanai. Sabiedrības apziņas ietekmes uz ekosistēmu pakalpojumiem ilgtspējīgas attīstības koncepcijā un informatīvos materiālos (arī semināros) jāpievērš uzmanība klimata izmaiņu jautājumam (piemēram, atkritumu dedzināšanai) indivīda rīcības līmenī, pārtikas jautājumā (jāmudina izmantot vietējos resursus – pašiem jāaudzē), vides troksnim, dzeramā ūdens kvalitātei, kā arī virszemes ūdeņu piesārņojuma jautājumam.

VPP "Tautsaimniecības transformācija, gudra izaugsme, pārvaldība un tiesiskais ietvars valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai – jaunas pieejas ilgtspējīgas zināšanu sabiedrības veidošanai (EKOSOC_LV)" 5.2.9. projekts "Sociālās apziņas izmaiņu ietekme uz ekosistēmas pakalpojumu ilgtspējīgu nodrošinājumu".